

NPK gødning.

Næringsstoffer (næringsssalte, næringsioner)

Planter behøver mange forskellige grundstoffer for at vokse, men vigtigst er

N (nitrogen)

Mangel: Bleggule planter, der vokser dårligt (fordi N indgår i alle proteiner)

P (fosfor)

Mangel: Forsinker frømodningen (P indgår i alt DNA)

K (kalium)

Mangel: Svag stængel/struktur. Planterne skades let i uvejr.

Spredes på markerne for at sikre, at planter ikke mangler N, P og K. Planter kan ikke optage grundstofferne i deres rene form (f.eks. N₂ fra atmosfæren), så i stedet anvendes salte, der indeholder N, P og K i deres ioner. Nitrater (f.eks. NaNO₃), fosfater [Ca(H₂PO₄)₂] og kaliumsalte (KCl) er meget anvendt.

Overgødskning (for meget gødning)

Hvis planterne ikke kan nå at bruge al gødningen, bliver det overskydende skyllet ud i søer og åer (der herved gødes, så der kommer kraftig algevækst og iltsvind nær bunden) eller ned til grundvandet, der på denne måde forgiftes med store mængder af salte/ioner, som ikke er sunde at indtage, specielt er nitrat usundt (sikkerhedsregler siger max 50 mg/liter i drikkevandet).

Forsuring

Jord, der lades i fred, bliver langsomt mere sur (pH falder), fordi

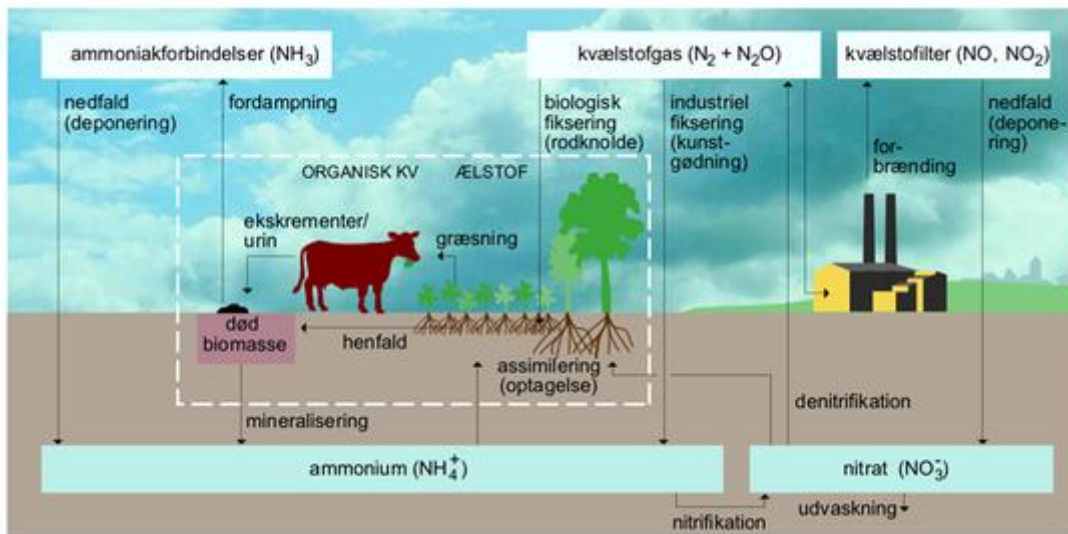
- Mikroorganismer respirerer og danner CO₂ (og så dannes kulsyre: CO₂ + H₂O → H₂CO₃)
- Planterødder respirerer også, for at lave energi til rodcellerne. Igen dannes CO₂.
- Regnvand indeholder syre (syreregn). Se nedenfor.
- Nogle af gødningsionerne er i sig selv lidt sure, f.eks. NH₄⁺ (ammonium).
- Lerpartikler (jord!) er negativt ladet og holder derfor bedre på H⁺ end på f.eks. NO₃⁻.

For at modvirke forsuring anvendes kalk (CaCO₃), der laver negative ioner ved reaktion med syre: H⁺ + CO₃²⁻ → HCO₃⁻ (hydrogencarbonat binder ikke til lerpartikler og vaskes derfor bort med regn).

En anden måde kalk også modvirker forsuring på er ved dannelse af kulsyre fra stærkere syrer, f.eks: 2 HCl + CaCO₃ → 2 CaCl₂ + H₂CO₃.

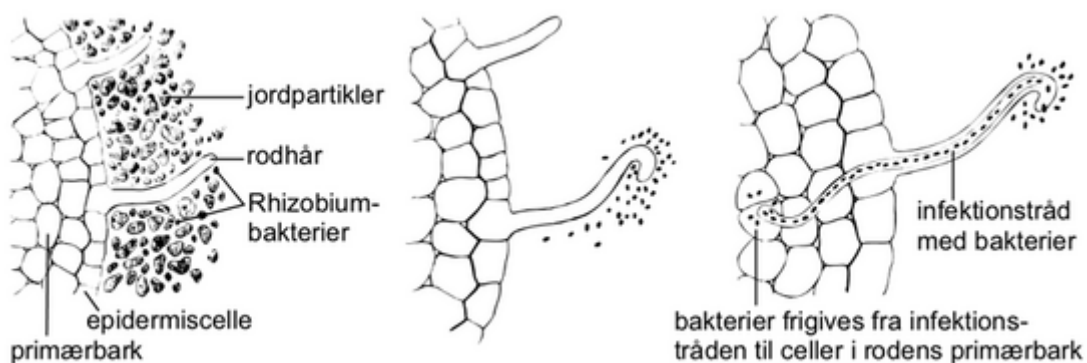
Kulsyre bliver efterfølgende til vand og kuldiioxid: H₂CO₃ ↔ H₂O + CO₂ (reaktionen løber begge veje).

Kvælstofkredsløbet

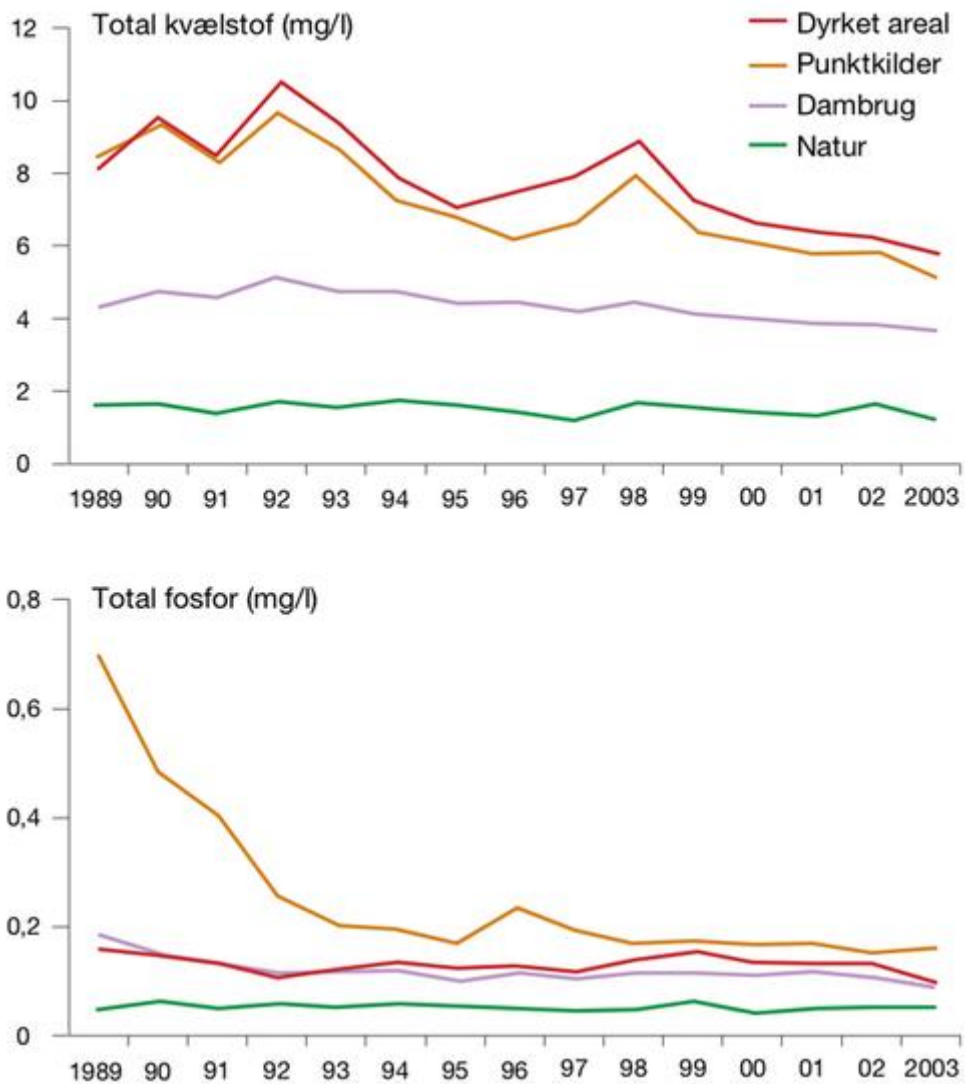
Kvælstofkredsløbet er komplekst, og kvælstofatomerne optræder i mange forskellige former. De kan være bundet som organisk kvælstof i levende eller døde planter og dyr; de kan optræde som uorganiske næringsalte i jord og vand og som forskellige kvælstofgasser. Ca. 80% af atmosfæren består af kvælstofgassen dinitrogen (N_2), og verdens kvælstofreserve er derfor udtømmelig. Men kvælstofgassen bliver først tilgængelig for planter og dyr gennem biologisk kvæstoffiksering af kvælstofbindende bakterier eller ved en industriel fiksering under dannelse af kunstgødning.

Bakterieknolde.

Nitrogenfikserende bakterier, Rhizobium, kan få planter af ærteblomstfamilien til at danne bakterieknolde. Bakterierne samles omkring roden, og rodhårene deformeres. Hvor bakterierne trænger ind i rodhårets cellevæg, dannes infektionstråde, der vokser ind mod rodens midte. Her frigives bakterier til celler, som er i stærk vækst og derved danner en bakterieknold. Bakterierne lever symbiotisk i rødderne og forsyner planten med nitrogen, mens bakterierne får andre næringsstoffer fra planten.

Vandmiljøplaner.

Udviklingen i koncentrationen af hhv. kvælstof (N) og fosfor (P) i vandløb 1989–2003. Vandløbene er delt i tre grupper alt efter de dominerende N- og P-kilder.

Vores kulturpåvirkede vandløb har klart større koncentrationer end vandløbene i naturområder, der er vist som den fjerde gruppe. Kvælstof og fosfor fra punktkilder (spildevand) er faldet markant. Mens der også er et fald i kvælstof fra dyrkede marker, er udledning af fosfor herfra uændret. Der er ikke i perioden sket tydelige forbedringer i vandløb domineret af dambrug.